

egzistavo dvi gerai organizuotos bendruomeninės formos – *familia* ir *civitas*. Kiekvieno asmens pilnavertį gyvenimą apibrėžė *status libertatis*, *status familiae* ir *status civitatis*, o pati santuoka buvo nusakoma kaip *conjunctio maris et feminae, consortium omnis vitae, divivini atque humani juris communicati* (D., 23, 2, 1); *individuum consuetudinem vitae continens* (I., 1, 9, 1); *corpus familiae* (D., 50, 16, 195, 2). Romėnai savo visuomenės narių statusą nustatydavo pagal šeimos narių teises ir nuosavybės teisę, todėl pirmiausia sakydavo *connubium* (galėti susituokti) arba *ius connubium*, o paskui *commercium* arba *ius commercium*. Remiantis *status libertatis*, *status civitatis* ir *status familiae*, būdavo sprendžiama, ar gali žmogus turėti tam tikras teises arba asmens statusą.³ Nuo užimamo statuso priklausė, ar asmuo galėjo sudaryti legalią santuoką. Kūrėsi politinė sistema, kito žmogaus viešojo ir asmeninio gyvenimo sferos, formavosi ir šeimos teisė. Jau pirmaisiais Bažnyčios gyvavimo amžiais išryškėjo tikėjimo išsižadėjusių asmenų, ypač eretikų, santuokos sudarymo problema. Pagonybę keičiant krikščionybei, struktūrizuojantis religijai, kilo naujų iššūkių, kurie pagonybės laikais neturėjo tokios reikšmės. Tai buvo rimtas nusižengimas Bažnyčios vienybei *communio ecclesiastica*. 721 metais vykusio Romos Sinodo nutarimai rodo, kad santuokos kliūtys egzistavo jau VIII amžiuje. Tai buvo ne visuotinė, o specialioji teisė. Tuo metu dar nebuvo aiškiai atskirtos ardančiosios kliūtys (dėl kurių santuoka negalioja nuo jos sudarymo pradžios) ir draudžiančiosios kliūtys (paprasti draudimai be santuokos negaliojimo pasekmių).⁴

Viduramžių pradžioje taip pat priimama daug naujų įstatymų, draudžiančių sudaryti santuoką, tačiau aiškios sąvokos ir terminai dar nėra suformuluoti. Šiuo laikotarpiu didelę reikšmę turėjo vietinė teisė, todėl vyravo nemaža kliūčių ir terminų įvairovė. Tik įsitvirtinus popiežiaus valdžiai ir vyskupams pradėjus vadovautis jo dekretais, atsirado šioms toks vienodumas.⁵ Tuomet detaliau įvardytos santuokos kliūtys, ypač giminystės ir svainystės. Šiuo laikotarpiu sąvokos „santuokos kliūtis“ raidą kanonų teisėje lėmė sąlygos, susijusios su atskirų miestų autonomija, daugiausia Italijos teritorijoje. Iki tol vyravęs įprotis šeimas kurti savo miesto teritorijoje kėlė degeneracijos pavojų, todėl bažnytinė teisėtvara išplėtė giminystės ir svainystės kliūtis iki septintojo laipsnio (pagal romėnų teisės skirstymą tai atitiko keturioliką laipsnį).⁶

Po 1215 m. vykusio Laterano IV Susirinkimo dėl padidėjusios gyventojų migracijos sumažėjo santuokos kliūčių skaičius. Norint gyventi taikiau ir išvengti gausėjančių karų, pradedama tuoktis su kaimyninių miestų gyventojais, tad kai kurios kliūtys netenka prasmės. Šiame amžiuje dar nebuvo tikslaus kliūčių sąrašo. Vieni autoriai įvardija dvidešimt keturias ardančiąsias kliūtis, o kiti tik keturiolika ar net vienuolika. Kai kurie autoriai prie kliūčių priskiria ir aplinkybes, susijusias su santuokiniu sutikimo ir santuokinės formos trūkumais.⁷

Tikslesnį skirstymą ir aiškesnę sąvoką randame tik 1917 m. Kanonų teisės kodekse.⁸ Keičiantis aplinkybėms, ėmus piktnaudžiauti santuokiniais ryšiais, buvo leidžiami vis nauji įsakymai. Įsakymų būta tiek daug, kad imta nebesusigaudyti, kurie iš jų dar veiktų, o kurie jau panaikinti. Nebuvo visuotinės teisės, todėl skirtinguose kraštuose galiojo skirtingi įstatymai. Sunkėjant padėčiai, kilo būtinybė viską susisteminti. Taip atsirado pirmasis Visuotinės teisės kodeksas, pakeitęs specialiąją teisę.

1917 m. Kanonų teisės kodekse pradėti skirstyti su kliūtimis susiję įstatymai. Atsisaky-

ta kai kurių kliūčių, pavyzdžiui, kylančių iš sužadėtuvių, Sutvirtinimo sakramento, ketvirtojo laipsnio giminystės, trečiojo ir ketvirtojo laipsnio svainystės.⁹ Šiame Kodekse kliūtys jau aiškiai klasifikuojamos į ardančiąsias, dėl kurių santuoka negalioja nuo pat santuokos sudarymo momento (nebent tam teisę turintys atstovai suteiktų atleidimą), ir į draudžiančiąsias, kurios daro santuoką neteisėtą, bet ne negaliojančią. Keičiantis aplinkybėms ir papročiams, kilo būtinybė atnaujinti Kanonų teisės kodeksą. Sudarant naująjį (1983 m.) Kanonų teisės kodeksą pašalinta daug tuometinei visuomenei neaktualių bažnytinės teisės įstatymų. Kodekse visiškai nebeliko draudžiančiųjų kliūčių, o ardančiųjų kliūčių sumažėjo nuo trylikos iki dvylikos (atsisakyta dvasinės giminystės kliūtis).¹⁰ Santuoka imta traktuoti daugiau kaip asmeninė, su dviem asmenimis – sutuoktiniais – susijusi sritis.

H. Zappo manymu, atsisakius draudžiančiųjų kliūčių atsirado supratimas, kad, viena vertus, prigimtinės teisės apribojimai dėl santuokos laisvės gali būti taikomi tik esant svarioms priežastims, tačiau santuoka negalioja, jei būtų sudaryta nepaisant egzistuojančių kliūčių.¹¹

Bendrojoje dabartinio Kanonų teisės kodekso dalyje sakoma, jog ardančiais arba darančiais neveiksniais laikomi tik tie įstatymai, kurie aiškiai nustato, kad aktas yra niekinis arba asmuo yra neveiksnus (kan. 10).

Kanonų teisėje atsirandančios kliūtys – tai aplinkybės, dėl kurių asmuo tampa neveiksnus galiojančiai santuokai sudaryti (kan. 1073). Kliūtis atsiranda, kai asmuo yra tokioje subjektyvioje situacijoje ar būklėje, kuri pagal kanonų teisę trukdo jam susituokti su priešingos lyties asmeniu arba tik su kai kuriais iš jų. Taigi kliūtis apriboja tikinčiojo teisę į Santuokos sakramentą.¹²

Kodekso 1075 kanonas nurodo, kad tik aukščiausioji Bažnyčios valdžia gali iš tiesų nustatyti, kada dieviškoji teisė draudžia arba ardo santuoką (§ 1), ir vien tik tai aukščiausioji Bažnyčios valdžia turi teisę nustatyti pakrikštytiems kitas kliūtis (§ 2), nes jau pagrindinės Kanonų teisės kodekso normos apibrėžia, kad šio Kodekso kanonai skirti vien lotyniškųjų apeigų Bažnyčiai (kan. 1), tai yra bažnytinių įstatymų privalo laikytis pakrikštytieji Katalikų Bažnyčioje arba į ją priimti, pakankamai sveiko proto ir, nebent įsakmiai būtų kitaip nustatyta pačios teisės, sulaukę septynerių metų amžiaus (kan. 11). Todėl ir santuokos negaliojimą apibrėžiančios kliūtys yra skirtos tik Romos Bažnyčios katalikams.¹³

Į 1983 m. Kanonų teisės kodeksą buvo įtrauktas naujas skyrius, skirtas ganytojiškai priežiūrai ir Santuokos sakramento pasiruošimui. Reikalaujama moralinio ir religinio pasiruošimo santuokai, imamasi atsargumo priemonių, kad būtų išvengta netinkamos santuokos (kan. 1063–1072).¹⁴ Dėl to, prieš švenčiant santuoką, būtina įsitikinti, kad nėra kliūčių jai sudaryti teisėtu ir galiojančiu būdu (kan. 1066).

Nors 1983 m. Kodekse liko tik ardančiosios kliūtys, tačiau kanonų teisė pripažįsta draudimus tam tikriems asmenims sudaryti santuoką be ordinaro leidimo (pvz., kan. 1071; kan. 1124). Šie draudimai straipsnyje plačiau nenagrinėjami, nes tikslas yra aptarti būtent santuoką ardančias kliūtis. Santuoką ardančias kliūtis būtina atskirti nuo atvejų, kai santuoka negalioja nuo pat jos sudarymo pradžios. Pavyzdžiui galėtų būti santuokos sudarymo formos neatitikimas, santuokinio sutikimo trūkumai ir t. t. (1095–1107 ir 1108–1123 kanonai).¹⁵ Labai svarbu žinoti, kada kanonų teisė reguliuoja santuokos sudarymą *ad validitatem* ir kada *ad licitatem*.

Santuoką ardančių kliūčių apžvalga

Sąvoka „ardanti“ kilusi iš žodžio *dirimere* (lot. *naikinti, anuliuoti* ar *paversti ką nors negaliojančiu*). Šių kliūčių šaltinis ir kilmė yra prigimtinė, arba dieviškoji teisė, ir bažnytinė teisė.¹⁶

Kanonų teisės kodekse ardančiosios kliūtys skirstomos pagal įvairius aspektus:

- *impedimenta absoluta* ir *relativa*; absoliučiosios kliūtys užkerta kelią kiekvienai galiojančiai santuokai (pvz., amžius, santuokinis ryšys), o reliatyviosios draudžia sudaryti santuoką tik su tam tikru asmeniu (pvz., giminystė, svainystė);
- *viešos* ir *slaptos*; vieša kliūtis – tai tokia kliūtis, kurios buvimą galima įrodyti, priešingu atveju – slapta (kan. 1074);¹⁷ slaptos kliūtys dažniausiai pasitaiko nusikaltimo, lytinės negalios atvejais ir esant giminystei pagal įstatymus;¹⁸
- *laikinos* ir *nuolatinės*; laikinos kliūtys gali išnykti (pvz., amžius), o nuolatinės neišnyksta (pvz., giminystė).
- *ikisantuokinės* ir *posantuokinės*.¹⁹

Kliūtys, kilusios iš dieviškosios teisės, nepriklauso nuo Apaštalo Sosto, kuris turi teisę tik šias kliūtis skelbti ir aiškinti. Aukščiausias Bažnyčios teisių leidėjas šios galios nepavedė ir vyskupų konferencijoms. Jos taip pat neįvedamos ir nepanaikinamos kaip papročiai.²⁰ Po Vatikano II Susirinkimo daug diskutuota, ar suteikti galią vyskupų konferencijoms nustatyti santuokines kliūtis. Galiausiai naujajame Kanonų teisės kodekse ši norma liko nepakeista.²¹

Straipsnyje kiekviena santuokinė kliūtis analizuojama atskirai. Dabartiniame 1983 m. Kanonų teisės kodekse jų yra 12.

1. Amžiaus trūkumas (kan. 1083)

Santuoka reikalauja ypatingo psichologinio ir fizinio pajėgumo. Pagal naujojo Kanonų teisės kodekso 1083 kanoną galiojančios santuokos negali sudaryti 16 metų neturintis vyras ir 14 metų neturinti moteris. Ši amžiaus riba pasirinkta todėl, kad Kodekso normos pasaulinės ir galioja visoms skirtingų tradicijų ir papročių (taip pat ir vedybinio amžiaus srityje) tautoms.²² Atsižvelgiant į tokį ankstyvą santuokinį amžių, kiekvieno krašto vyskupų konferencijoms²³ palikta teisė nustatyti kitą amžiaus ribą, kurios yra laikomasi vietos teritorijoje, paprastai pagal to krašto civilinius įstatymus. Lietuvoje, nuostatams galiojant ir civilinėje teisėje, Vyskupų Konferencija tiek vyrams, tiek moterims yra nustačiusi 18 metų amžiaus ribą. Taigi 16–18 m. vyro ir 14–18 m. moters santuoka turi būti sudaroma vietos ordinarui leidus, tačiau susituokus tokio amžiaus pati santuoka pagal kanonų teisę būtų ne galiojanti, o tik nelegaliai sudaryta. Jei susituokiama nesulaukus 18 m., atsiranda ne ardančioji, o draudžiančioji kliūtis (dėl to šiuo atveju vyskupo prašoma ne dispensos, o leidimo nepilnamečių santuokai sudaryti). Draudžiančioji kliūtis neturi įtakos santuokos galiojimui, o tik, esant reikalui, palieka galimybę dėl jauno amžiaus kreiptis į bažnytinį tribunolą, kad dėl atitinkamų, papildomų priežasčių sudaryta santuoka būtų paskelbta negaliojančia.²⁴

Jei vyras jaunesnis nei 16 m., o moteris jaunesnė nei 14 m., kliūtis priklauso bažnytinės teisės sričiai, todėl yra dispensuojama. Vietos ordinaras bet kur apsisitojusius savo

pavaldinius ir visus jo teritorijoje gyvenančius gali dispensuoti nuo visų bažnytinės teisės kliūčių, išskyrus tas, kurių dispensavimas rezervuotas Apaštalo Sostui (kan. 1078). Tačiau dispensa gali būti suteikta tik ypatingais atvejais ir tik asmenims, jei šie yra subreadę sąmoningai spręsti ir suprasti pagrindinius santuokos tikslus bei uždavinius.²⁵ Siekiant išvengti jauno žmogaus gyvenimo nepatirties ir nebrandumo atvejų (kan. 1095), 1072 kanonas ragina dvasinius ganytojus atkalbėti jaunosius nuo santuokos, nesulaukus amžiaus, įprasto tautoje.

2. Impotencija (kan. 1084)

Kodekso sudarytojai nėra pateikę tikslaus impotencijos apibūdinimo. Komentuodami šią kliūtį nesutaria ir kanonistai, tačiau visi sutinka, kad impotencija konstatuojama tada, kai nesugebama turėti normalių lytinių santykių.²⁶ Visais laikais daugiausia ginčų kėlė klausimas, kokioms aplinkybėms esant konstatuojama impotencija, dėl kurios santuoka tampa negaliojanti.²⁷

1084 kanonas apibrėžia, kad *išankstinis* ir *nuolatinis* tiek vyro, tiek moters lytinis nepajėgumas, *visiškas* ar *dalinis*, ardo santuoką (§ 1), bet jei impotencijos kliūtis yra abejotina tiek dėl teisės, tiek dėl fakto, santuokai negali būti trukdoma ir, liekant abejonėms, ji neskelbtina niekine (§ 2).

Kanonistai skiria šešis lytinės negalios tipus: *išankstinę* (egzistavusią prieš vedybas); *vėlesnę* (pasireiškusią po vedybų), *nuolatinę* (nepagydomą), *laikiną* (praeinančią arba išgydomą), *visišką* (pasireiškiančią santykiaujant su visais priešingos lyties asmenimis), *santykinę* (pasireiškiančią tik turint santykius su konkrečiu asmeniu). Pagal kitą klasifikaciją impotencija gali būti absoliuti ar reliatyvi, organinės ar funkcinės kilmės.²⁸ Kanonistai vyrų lytine negalia (impotencija) vadina *išankstinį nuolatinį* nepajėgumą atlikti lytinį aktą (erekciją) su visomis moterimis arba tik su žmona. Lygiai taip pat impotencijos sutrikimų gali turėti ir moterys. Moterų, kaip ir vyrų, atveju yra skiriama ne tik fizinė, bet ir psichinė negalia (psichinis vaginizmas).²⁹ Kadangi pripažįstama ne tik fizinė, bet ir psichinė negalia, reikia skirti lytinį instinktą ir jo išraišką dėl baimės, nerimo, pykčio, paprastai pasireiškiančią nesugebėjimu atlikti lytinį aktą.³⁰ Natūraliems lytiniams santykiams būdingas spontaniškumas, tuo jie skiriasi nuo stimuliatorių sukeltos erekcijos. Kitoks psichologinės impotencijos atvejis. Leidžiama ir net patariama naudoti priemones, mažinančias įtampą ar padedančias atsipalaiduoti. Jei po to sugebama atlikti normalų aktą, laikoma, kad impotencija nebeegzistuoja. Tad kalbant apie impotenciją kreiptinas dėmesys ir į medicininės galimybes.

Nevaisingumas santuokos nedraudžia ir neardo, nebent būtų galima pritaikyti kan. 1098 nuostatą (kan. 1084 § 3). Taigi tiek moters, tiek vyro atveju sterilumas nėra kliūtis sudaryti santuoką, nebent vienas sutuoktinių tai specialiai nuslėpė nuo kito sutuoktinio prieš sudarant santuoką. Šiuo atveju santuoka būtų negaliojanti ne dėl paties sterilumo fakto, o dėl sterilaus sutuoktinio, piktnaudžiausio kito pasitikėjimu, ir apgaulės. Sterilių asmenų santuoka yra galiojanti. Tai patvirtina ir faktas, kad Bažnyčia nedraudžia pagyvenusių žmonių santuokos. Nors žinoma, kad jie tikrai negalės susilaukti vaikų, bet, Bažnyčios manymu, pagyvenę žmonės yra visiškai pajėgūs gyventi santuokoje.³¹ 1096 kanonas

sako: santuokinio sutikimo siekiantys besituokiantieji turi žinoti, kad santuoka yra nuolatinė vyro ir moters sąjunga, kurios paskirtis lytiniu bendravimu gimdyti jaunąją kartą (§ 1). Neleistinas tų dalykų nežinojimas po subrendimo (§ 2).

Vatikano II Susirinkimas pabrėžia, kad be tikslo turėti vaikų, santuoka turi ir kitų tikslų, tokių kaip santuokinių gerovė, abipusė pagalba ir meilė, saviraiška emociniais ir jausminiais aktais. Šie sutuoktinius jungiantys aktai yra garbingi ir kilnūs, išlaikoma krikščioniška dvasia.³²

Gyvybės davimas yra gamtos veiksnys ir lytinių santykių rezultatas. Situoktiniai privalo būti pasiruošę duoti gyvybę ir būti pajėgūs turėti lytinius santykius, reikalingus gyvybei duoti. Tačiau situoktiniai neturi jokios įtakos, kad tikrai būtų apvaisinti ir susilauktų palikuonių.³³ Taigi santuoka galioja, jei tikslas turėti vaikų negali būti pasiektas dėl priežasčių, nepriklausomų nuo situoktinių.³⁴ Kitoks atvejis yra nenoras turėti vaikų. Šiuo atveju santuoka bus negaliojanti ne dėl impotencijos ar sterilumo, o todėl, kad atmetamas vienas iš santuokos tikslų (jei tai daroma abiem situoktiniams sutinkant) arba atimamas gėris iš kito situoktinio (kan. 1101 § 2).

Impotencijos kliūtis nustatymas yra gana sunkus ir problemiškas dalykas. Ypač tada, kai nėra matomų anatominių arba patologinių fizinių priežasčių, galinčių patvirtinti asmens negalią. Net konstatavus išankstinę negalią nėra paprasta nustatyti jos pastovumą. Sunkiausia įrodyti reliatyvią impotenciją, kai anksčiau asmuo galėjo turėti lytinius santykius, bet jie nebuvo sėkmingi santuokoje.³⁵ Tada padeda apskritai kanonų teisės pripažinta prezumpcija, išankstine laikanti tą impotenciją, kuri išryškėja jau turint pirmuosius vedybinius santykius po jungtuvų.³⁶ Impotencijos kliūtį gali patvirtinti tik teisėjas, remdamasis savo paskirtų vieno ar dviejų ekspertų išvada (kan. 1680).

Gali atsitikti ir taip, kad nesugebėjus rasti impotenciją patvirtinančių įrodymų, paliekama galimybė, jei santuoka nebuvo panaudota, nutraukti santuokinį ryšį atliekant tam tikrus procesinius veiksmus, kreipiantis į popiežių dėl *super rato* dispensos (kan. 1141–1142).

3. Tebesitęsiantis santuokinis ryšys (kan. 1085)

Įvedus šią kliūtį, kanonų teisė pripažįsta monogamišką santuoką, gina kito situoktinio teises ir saugo visuomenę nuo bigamijos³⁷.

Tarp dviejų nekrikštytų asmenų ar tarp krikštyto ir nekrikštyto egzistuoja prigimtinių ryšiai, bet tarp abiejų krikštytų asmenų atsiranda ir sakramentiniai ryšiai (kan. 1055). Abiem atvejais šie ryšiai yra ypatingi, todėl negalima turėti daugiau nei vieną situoktinį vienu metu. Natūraliems ir sakramentiniams ryšiams galioja dieviškosios teisės kliūtis, dėl kurios vieną kartą vedęs asmuo negali sudaryti antrosios santuokos, kol gyvas pirmasis situoktinis ir galioja pirmosios santuokos ryšys. Ši kliūtis padeda užtikrinti monogamiją ir santuokinių tikslų vykdymą. Jei neišsaugoma monogamija, neįmanoma sukurti tvirtų meilės ryšių šeimoje ir deramos aplinkos vaikams auklėti.³⁸

1085 kanonas tvirtina, kad santuoką neteisėtai sudarytų tas, kas yra saistomas ankstesnės, net ir nepanaudotos, santuokos (§ 1). Net jei ankstesnė santuoka dėl kokios nors priežasties tampa negaliojanti ar nutraukta, neleidžiama sudaryti naujos, kol pirmoji nebus teisiskai ir su tikrumu įrodyta negaliojanti ir nebus nutraukta (§ 2). Tokia kliūtis galioja

net nekrikštytų asmenų sudarytai civilinei santuokai. Vis dėlto ši kliūtis nesaisto katalikų, sudariusių tik civilinę santuoką, nes civilinės jungtuvės nesukuria šios kliūties (nebent taip būtų vengiama pažeisti monogamijos principą). Tada galiotų 1071 kanono § 1 3° nuoroda, teigianti, kad, jei nėra būtinybės, be vietos ordinaro leidimo, niekas neturi asistuoti santuokai to, kuris yra saistomas prigimtinį, iš ankstesnio santuokinio ryšio atsiradusių pareigų kitai šaliai ar vaikams. Ryšio kliūtis atveju kalbame apie prigimtinės teisės kliūtį, vadinasi, nedispensuojamą.³⁹

Apribojimai sudaryti naują santuoką išnyksta, kai nustoja egzistuoti galiojantys sakramentiniai ryšiai, t. y. mirus sutuoktiniui, dispensavus Romos popiežiui pagal 1142 kanono nuorodas, pritaikius Pauliaus privilegiją pagal 1143 kanono § 1 nuorodas arba kai oficialiai pripažįstama, kad santuoka negalioja.⁴⁰ Bažnyčioje susituokusių asmenų civilinės skrybės nėra pripažįstamos teisėta ištuokos forma, leidžiančia kitą kartą susituokti bažnyčioje. Jei reikėtų skelbti tariamą sutuoktinio mirtį (*presumptio morte*), tai turi padaryti atlikęs tyrimą vietos vyskupas (kan. 1707). Šiuo atveju sudaryta santuoka negaliojotų, jei mirusiu skelbtas sutuoktinis pasirodytų esąs gyvas. Santuoka pripažįstama niekine ir tada, jei pirmasis sutuoktinis būtų miręs, bet vėliau nei buvo susituokta antrą kartą.⁴¹

Šiais laikais yra paplitę laisvi ryšiai. Bažnyčia nepripažįsta tokios gyvenimo kartu formos, todėl nekyla kliūtis sakramentinei santuokai sudaryti⁴², gali atsirasti nebent viešo nepadorumo kliūtis (kan. 1093).

4. Kulto skirtumas (kan. 1086)

Ši kliūtis tiesiogiai skirta tik katalikams (kan. 11; kan. 204); netiesiogiai – ir nekatalikams (kan. 1059; kan. 1124; kan. 1125). Ypatingas pakrikštyto asmens uždavinys – palaikyti ir stiprinti savo tikėjimą, rodo, kad jis kartu privalo vengti ir viso to, kas silpnina jo tikėjimą, drauge ir vertybinį krikščionišką gyvenimą. Uždavinys palaikyti ir stiprinti savo tikėjimą galioja ne tik atskiram asmeniui, bet visų žmonių santykiams. Santuokinio gyvenimo bendrumas neišvengiamai daro įtaką sutuoktinių ideologiniams ir religiniams įsitikinimams, kurie pakrikštytąjį sutuoktinį gali priartinti prie nekrikštytojo pozicijos, nuo momentinio savo tikėjimo išdavimo iki visiško išsižadėjimo. Kulto skirtumo kliūtis yra prigimtinės ir dieviškosios teisės kliūtis.

1983 m. Kanonų teisės kodeksas išsaugojo kulto skirtumo kliūtį, patvirtindamas santuokos neteisėtumą tarp dviejų asmenų, iš kurių vienas pakrikštytas Katalikų Bažnyčioje arba į ją priimtas ir iš jos formaliumi aktu nepasitraukęs, o kitas būtų nekrikštytas. Dėl šių priežasčių Bažnyčia apriboja santuokas katalikams, norintiems sudaryti santuoką su kitoms religijoms priklausančiais asmenimis: nekatalikais, nekrikštytais ir t. t. Kalbant apie santuokas, kai sutuoktiniai priklauso skirtingoms religijoms, reikia skirti kelis atvejus: 1) kai vienas iš besituokiančiųjų yra katalikas, o kitas – nekrikštytas, arba kompetentinga Katalikų Bažnyčios vyresnybė yra nustačiusi, kad nepripažįsta tam tikros konfesijos krikšto (skirtingo kulto kliūtis, 1086 kanonas); 2) kai tuokiasi du pakrikštyti asmenys, bet vienas iš jų priklauso tiesiogiai su Katalikų Bažnyčia nesusijusiai Bažnyčiai ar bažnyntinei bendruomenei (tuomet būtų mišri santuoka, negaliojotų skirtingo kulto kliūtis ir būtų taikomas 1124 kanonas).⁴³

Atvejį, kai santuoką sudaro krikštytas katalikas ir krikštytas nekatalikas, Kanonų teisės kodeksas vadina mišria santuoka. Šiuo atveju, nors yra krikštyti abu sutuoktiniai ir gali būti kalbama apie sakramentinę santuoką, dėl tikėjimo išpažinimo skirtumo kyla pavojus prarasti savo tikėjimą, todėl numatytas, nors ir sušvelnintas, apribojimas. Tai nėra ardančioji kliūtis, bet paprastas *ad licitatem* draudimas, neturintis įtakos santuokos galiojimui, bet reikalaujantis vietos ordinaro leidimo.⁴⁴

Kai kalbame apie skirtingo kulto kliūtį, visų pirma, be abejo, turime žinoti, kas yra katalikas. Katalikais laikomi visi suaugusieji, priėmę galiojantį Katalikų Bažnyčios krikštą. Kodeksas konkrečiai numato ir galimus krikšto įrodymo trūkumus. Norint įrodyti suteiktą krikštą, jei niekam nedaroma žala, pakanka vieno nešališko liudytojo patvirtinimo ar paties pakrikštytojo, jei jis priėmė krikštą būdamas suaugęs, priešais (kan. 876). Jei asmuo įsitikinęs, kad yra krikštytas, bet nėra jokių įrodančių dokumentų, daroma prielaida krikšto naudai ir vedybų galiojimui (kan. 1060).

Jei abejonių dėl krikšto kyla sudarius santuoką, ji laikoma galiojančia, kol nebus įrodyta kitaip (kan. 1086 § 3).⁴⁵ Kai abejonių dėl krikšto atsiranda prieš vedybas, krikšto suteikimo atvejis paprastai nuodugnai ištiriamas ir, jei toks tyrimas abejonių neišsklaido, prašoma *ad cautelam* nuo santuokinės skirtingo kulto kliūties dispensos⁴⁶. Norint susituokti su katalikiška šalimi be dispensos, šalis, dėl kurios krikšto kilo abejonių, turi norėti priimti krikštą. Tokiu atveju suteikiamas *sub condicione* (sąlyginis) krikštas, prieš tai paaiškinus asmeniui (jei jis suaugęs) ar jo tėvams, jei neaiškumų dėl krikšto kiltų dar vaikystėje, apie krikšto sakramento prasmę, reikšmę ir krikščionio gyvenime atsirandančias pareigas (kan. 869).⁴⁷

5. Kunigystės (diakonato, vyskupystės) šventimai (kan. 1087)

Nors ši kliūtis ne dieviškosios, o žmogiškosios kilmės, bet susijusi su Kunigystės šventimais. Šventimai yra trijų laipsnių: diakonato, kunigystės ir vyskupystės (kan. 1009). Priėmę šį sakramentą tikintieji tampa dvasininkais, kurie savanorišku apsisprendimu pasišvenčia Dievui, žmonėms ir paskiriami ganyti Dievo tautą. Dvasininkai saistomi įpareigojimo išsaugoti tobulą ir nuolatinį susilaikymą dėl dangaus karalystės. Todėl jie įpareigoti laikytis celibato, esančio ypatinga Dievo dovana, dėl kurios dvasinių pareigybių atlikėjas lengviau ir nepadalyta širdimi atsiduoda Kristui ir gali laisvai pasižvesti Dievo ir žmonių tarnybai (kan. 277). Celibatas neatsiejamas nuo gyvenimo, celibatas – tai istoriškai pagal Bažnyčios mokymą ir aplinkybes tiek lotyniškųjų apeigų, tiek rytų apeigų Katalikų Bažnyčiose susiformavęs dvasininkų gyvenimo būdas.⁴⁸ Celibatas kyla ne tiesiogiai iš Šventimų sakramento, bet iš santykio su Šventimais. Tai patvirtina ankstyvosios Bažnyčios paprotys ir Rytų Bažnyčios tradicija.⁴⁹

Santuokos kliūtis atsiranda jau priėmus diakonatą.⁵⁰ Vedę diakonai negali legaliai vesti antrą kartą, tapę našliais ar pripažinus jų santuoką negaliojančia. Nevedę diakonai yra įpareigojami amžinam celibatui.⁵¹

Tam, kad dvasininkas įsipareigotų laikytis celibato ir egzistuoti kliūtis tuoktis, reikia, kad šis pasižadėjimas būtų galiojantis, duotas laisva valia, be prievartos ir baimės, suprantami ir žinomi visi susiję įsipareigojimai.⁵²

Išskyrus atvejį, kai Šventimų negaliojimas skelbiamas teismo sprendimu ar administraciniu dekretu, prarandant dvasininko luomą neduodama dispensa nuo celibato pareigos: minėtos dispensos suteikimas yra išimtinė Romos popiežiaus kompetencija (kan. 291). Atleidimas nuo celibato įsipareigojimų ir Šventimų kliūtis yra retas atvejis ir rezervuotas tik Apaštalų Sostui (kan. 1078 § 2 n. 1). Dispensavimą reguliuoja Tikėjimo doktrinos kongregacijos instrukcija (1980-10-14). Instrukcija patikslina, kad atsižvelgiama į du atvejus: kai dvasininkai jau prieš daug laiko palikę dvasininko pareigas; kai dėl įvairių priežasčių būtų privalėję negauti šventimų. Dispensos priežastys turi būti pagrįstos rimtais argumentais. Prieš siunčiant bylą Apaštalų Sostui, vietos ordinaras turi atlikti išankstinį tyrimą. Dispensą nuo Šventimų gavęs dvasininkas visada praranda padėtį su visomis teisėmis bei pareigomis ir pervedamas į pasauliečių luomą, tačiau sakramentas lieka galioti.⁵³ Kilus mirties pavojui vietos ordinaras atleidimą nuo šios kliūtis duoda tik diakonams. Šventimų kliūtis dingsta tik Apaštalų Sostui suteikus dispensą ar Šventimus paskelbus negaliojančiais.⁵⁴ Tai, kad dvasininkas netenka statuso ir pereina į pasauliečių luomą, dar nereiškia, kad jis atleidžiamas nuo celibato įpareigojimo.⁵⁵

Dvasininko ketinimas sudaryti santuoką, net ir civilinę, užtraukia *latae sententiae* suspensą (kan. 1333; kan. 1334). Jei po įspėjimo dvasininkas nedaro išvadų, taikomos griežtesnės priemonės, galimas pašalinimas iš kunigų luomo (1394 kanonas § 1). Taigi sudarant santuoką, esant Šventimų kliūčiai, santuoka ne tik negalioja, numatomos ir sankcijos tiems, kurie yra susiję su Kunigystės sakramentu.

6. Vieši amžinieji skaistybės įžadai (kan. 1088)

Asmuo, pasišvenčiantis specialiai bendruomeniniam gyvenimui, kurį paprastai, be Kanonų teisės kodekso, dar reguliuoja pasirinkto vienuolyno regula, visiškai atsiduoda Kristaus sekimui, siekia artimo meilės pilnatvės Dievo karalystės tarnyboje ir drauge radikaliai pasirenka. Tai suteikia asmeniui ypatingas subjektyvias sąlygas, nederančias su santuoka. Tokiam gyvenimui pasišventęs asmuo turi prisiimti tradicinius Evangelijos mokymus, t. y. neturtą, paklusnumą ir skaistumą (kan. 598–601).

Skaistybės įžadą davusiam asmeniui tuoktis draudžia prigimtinė teisė. Pasirinkus pašvęstąjį gyvenimą reikalaujama saugoti Dievui duotą ištikimybę, kuri skiriasi nuo santuokinio gyvenimo. Anot kanonų, santuoką, net ir civilinę, ketinantis sudaryti vienuolis ar vienuolė, kaip ir dvasininkai, užsitraukia bausmę. Amžinuosius įžadus davusiems vienuoliams (ne dvasininkams), siekiantiems sudaryti santuoką, skiriama ne suspensa, bet interdiktas *latae sententiae* (kan. 1394 § 2). Įstatymų leidėjas atsižvelgia į tai, kad įžadai Dievui yra duoti sąmoningai ir laisva valia, be prievartos, baimės ir apgaulės.⁵⁶ Todėl ardančioji kliūtis kyla iš pasišventimo, glaudžiai susijusio su įžadais, įpareigojančiais laikytis trijų Evangelijos patarimų: neturto, paklusnumo ir skaistumo; toks įžadas turi būti viešas ir amžinas. Tai reiškia, kad vienuolyno vyresnysis, pritarus tarybai, suteikia tam asmeniui leidimą priimti įžadą ir tokį įžadą teisėtai vienuolyno vyresnysis Bažnyčios vardu gali/turi priimti asmeniškai ar per kitą įgaliotą asmenį. Šie įžadai (vadinami amžiniais) įpareigoja asmenį visam gyvenimui.⁵⁷ Kad amžinieji įžadai galiotų, reikia, kad asmuo būtų sulaukęs bent 21 metų amžiaus, bent trejus metus būtų gyvenęs saistomas laikinųjų įžadų (kan. 658). Įžadas,

duotas oficialiai nepripažintoje Bažnyčios vienuolijoje (nepatvirtintoje Šventojo Sosto ar vyskupijos vyskupo) arba asmens, neturinčio teisės veikti jos vardu, akivaizdoje ir laikinai duotas įžadas nesukuria ardančiosios kliūties.⁵⁸ Kliūtis taip pat neatsiranda davus įžadus be bendruomeninio konteksto (pašventintiems emereitų ar pasirinkus atsiskyrėlių gyvenimą) ir tiems tikintiesiems, kurie, atsiskyrę nuo pasaulio, meldamiesi ir atgailaudami tyloje bei vienatvėje, skiria savo gyvenimą pasauliui gelbėti (kan. 603). Tiesiogiai Dievui duotas vienuolio įžadas nėra reguliuojamas dieviškosios teisės (kan. 1192 § 1).

Kadangi kliūtis yra bažnytinės kilmės, galima gauti jos atleidimą. Jei įžadai duoti Popiežiškos teisės vienuolijos institute, dispensuoti gali tik Apaštalo Sostas (kan. 1078 § 2, n. 1); kilus mirties pavojui, kai vienuolis nėra kunigas (kan. 1087), – vietos ordinaras; jei su juo sunku susisiekti – santuokai asistuojantis kunigas ar diakonas (kan. 1116 § 2; kan. 1079 § 2). Jei įžadai duoti vyskupijos vyskupo patvirtintame institute, dispensą suteikia vietos ordinaras (kan. 1079 § 2, n. 1).⁵⁹

7. Pagrobimas (kan. 1089)

Kliūtys gali kilti ir iš nusikalstamų, santuokos orumui prieštaraujančių veiksmų. Tokios kliūtys nesuderinamos su santuokos vertybėmis ir galutiniais tikslais. Viena iš tokių kliūčių atsiranda pagrobus arba sulaikius moterį norint sudaryti santuoką.⁶⁰

Faktas, kad šiais laikais dar egzistuoja panaši kliūtis, kelia nuostabą. Vis dėlto nereikia pamiršti, kad bažnytinė teisė yra visuotinė ir galioja viso pasaulio katalikams, todėl turi numatyti įvairiuose kraštuose galinčius nutikti atvejus. Kai kuriose šalyse tebeprasitaiko moters pagrobimo atvejų, siekiant sudaryti santuoką.⁶¹

Šią kliūtį 1563 m. įvedė Tridento Susirinkimas, reaguodamas į paprotį, kai moters pagrobimas norint susituokti nebuvo laikomas kliūtimi galiojančiai santuokai sudaryti⁶²; pagrobimo atvejis buvo susijęs su prievarta ir baime, kurios neigiamai veikė pačius asmenis ir santuoką.⁶³ Vyro ir pagrobto (arba siekiant susituokti sulaikytos) moters santuoka negalioja. Nebent atskirta nuo pagrobėjo ir būdama saugioje bei laisvoje vietoje moteris pati pasirinktų santuoką (kan. 1089). Tad jei vyras pagrobia moterį dėl seksualinių santykių, o ne vedybų, bet vėliau ji pati laisva valia sutinka tuoktis, kliūtis nebus. Tačiau jei ji pagrobiamą dėl seksualinių santykių ir vėliau laikoma siekiant susituokti, kliūtis egzistuos.⁶⁴

Kliūtimi norima apsaugoti ne tik santuokinio sutikimo laisvę, bet moters ir pačios santuokos institucijos orumą.⁶⁵ Kliūtis garantuoja moters santuokinio pasirinkimo laisvę ir padeda išvengti įpareigojimo susituokti prieš savo valią.⁶⁶

Esminės sąlygos kliūčiai atsirasti yra *pagrobimas* ar bent moters sulaikymas, siekiant *susituokti*.⁶⁷ Ši kliūtis galioja tik moters pagrobimui. Vyro pagrobimo atveju reikėtų laikyti 1103 kanono nuorodą, kalbančią apie prievartą ir baimę (kan. 1103). Per pagrobimą moteris jėga išplėšiama iš vietos, kur gyvena, arba izoliuojama svetimoje vietovėje.⁶⁸ Sulaikymui gali turėti įtakos fizinis ar moralinis smurtas, pavyzdžiui, fizinė skriauda ar jėga, grasinimas, gąsdinimas, šantažas ar kokia nors kita prievartos forma, kuriai moteris negali atsilaikyti. Pagrobimas skiriasi nuo pabėgimo, nes nusikaltimas vykdomas prieš moters norą.⁶⁹ Kliūtis egzistuoja nepriklausomai nuo to, ar vyras moterį pagrobia asmeniškai, ar per kitus asmenis, ir taikoma tik pagrobimo kaltininkui.⁷⁰

Kliūtis išnyksta, kai moteris atskiriama nuo pagrobėjo, yra saugioje vietoje⁷¹ ir gali priimti sprendimą laisva valia. Tačiau kliūtis išlieka, jei moteris sako sutinkanti tuoktis laisva valia, bet tebėra su pagrobėju. Kadangi ši kliūtis yra bažnytinės teisės objektas, galima gauti jos atleidimą. Dispensavimo galią turi vietos ordinaras.⁷² Autoriai skirtingai nurodo dispensavimo sąlygas. Pavyzdžiui, kanonistai L. Mussellis ir C. Suchockis teigia, kad dispensa duodama, kai pagrobtoji yra atskirta nuo pagrobėjo⁷³; kiti autoriai, pavyzdžiui, A. J. Coridenas, T. J. Greenas, D. E. Heintschelis, teigia, kad siekiant gauti dispensą pagrobtoji nebūtinai turi būti atskirta nuo pagrobėjo, nes tokiu atveju kliūtis ir taip netenka galios⁷⁴.

8. Sutuoktinio žmogžudystė (kan. 1090)

1090 kanono § 1 sakoma: jei kas nors, siekdamas susituokti su konkrečiu asmeniu, nužudytų jo arba savo santuokinį, kėsintųsi sudaryti negaliojančią santuoką; § 2 nurodoma: tie, kurie fiziškai arba moraliai bendradarbiauja nužudant santuokinį, kėsina sudaryti negaliojančią santuoką.⁷⁵

Pirmuoju atveju nagrinėjama situacija, kai vienas asmuo, norėdamas susituokti su tam tikru asmeniu, išprovokuoja pastarojo asmens, t. y. kito sutuoktinio ar savo sutuoktinio, mirtį.⁷⁶ Naujosios poros mėginimas susituokti nebūtinai turi būti abipusis. Kliūtis atsiranda net jei kitas asmuo ir nepritaria savo ar kito sutuoktinio nužudymui.⁷⁷ Kliūtis taip pat egzistuoja, kai žmogžudystė įvykdoma ne tiesiogiai, o užsakoma per kitus asmenis. Jei nusikaltimas atliekamas per kitą asmenį, kliūtis kyla pačiam nusikaltimo iniciatoriui, o ne samdomam žudikui, nes pastarojo veikloje nėra asmeninio motyvo, susieto su būsimomis vedybomis.⁷⁸

Antrasis atvejis – tai aplinkybės, kai su kuo nors susitariama nužudyti kurio nors vieno ar abiejų sutuoktinių. Kliūtis tuoktis kyla nepriklausomai nuo to, ar nužudant asmenys dalyvauja fiziškai, ar tik moraliai bendradarbiauja; ar ketina tuoktis tuojau pat po nužudymo, ar vėliau. Atsiranda santuokos sudarymo motyvas, ir vieno sutuoktinio žmogžudystė, kad būtų galima susituokti su kitu, tampa kliūtimi.⁷⁹

Norint įrodyti kliūtį reikia dviejų dalykų: tiesioginės ar netiesioginės žmogžudystės ir ketinimo vesti, kad ir vienos pusės. Pagrindinis veiksnys yra žmogžudystė dėl vėlesnės santuokos su konkrečiu asmeniu. Tuoktis draudžiama, net jei žmogžudystė įvykdoma slapta.⁸⁰

Ši kliūtis įvesta tam, kad nebūtų skatinamos asmenų, turinčių nesantuokinius ryšius, nesveikos idėjos bet kokiomis priemonėmis išsilaisvinti iš kliuvių, trukdančių susituokti su kitu asmeniu.⁸¹

Sutuoktinio žmogžudystės kliūtis niekada pati savaime neišnyksta. Kadangi tai Bažnyčios įvesta kliūtis, ji yra dispensuojama. Atsižvelgiant į nusikaltimo sunkumą, siekiant išvengti tokių žmogžudystės atvejų, juo labiau kai sutuoktinio žudikas viešai žinomas, dispensavimas yra rezervuotas Apaštalų Sostui (kan. 1078 § 2 n. 2).⁸² Dispensa suteikiama tik labai ypatingais atvejais: jei pora apsisotą gyventi kitoje vietoje, toli nuo tos, kur buvo įvykdytas nusikaltimas, kad būtų išvengta pasipiktinimo.⁸³ Kilus mirties pavojui arba kai viskas paruošta santuokai, dispensuoti gali vietos ordinaras arba santuokai asistuojantis kunigas (kan. 1079–1080).⁸⁴

9. Giminystė (kan. 1091)

Giminystės klištis turi galias tradicijas ir egzistuoja ne tik kanonų teisėje, bet dėl moralinių, socialinių, eugeninių priežasčių – ir civilinėje teisėje. Kanonų teisėje šios klišties tikslas yra išsaugoti papročių tyrumą, šeimos sveikumą ir, atmetant etinį ir socialinį klanų egoizmą, stiprinti žmonių solidarumą.⁸⁵ Giminystė – tai dviejų asmenų, kilusių iš to paties subjekto, dar vadinamo kamienu, kraujo ryšiai.⁸⁶ Tokie tarpusavio ryšiai pagrįsti paveldimumu vadinamojoje tiesiojoje linijoje arba kilme skirtingų asmenų, turinčių bendrą protėvį vadinamojoje šoninėje linijoje. Kraujo giminių santuokos draudimas egzistavo nuo seniausių laikų, nors draudimo variantai skirdavosi. Įstatymų ir kultūriniai draudimai buvo grindžiami kraujomaišos tabu. Visuomenė smerkia kraujo giminių seksualinius ryšius ir laiko tai iškrypimu.⁸⁷

Naujasis 1983 m. Kanonų teisės kodeksas patvirtino, kad tiesiojoje giminystės linijoje negalioja visų – tiek santuokinių, tiek nesantuokinių – aukštesnės ir žemutinės linijos giminių santuoka (kan. 1091). Vadinasi, draudžiama tėvo – dukters – anūkės ir motinos – sūnaus – anūko santuoka. Tiesiojoje linijoje santuoka draudžiama dieviškosios teisės,⁸⁸ todėl niekada nedispensuojama jokiam laipsnyje.⁸⁹ Nustatant šią klišūtį tiesiojoje linijoje 108 kanono § 2 aiškinama, kad tiesiojoje linijoje yra tiek laipsnių, kiek gimimų, arba kiek asmenų, atmetant kamioną.

Šoninei linijai priklauso:

- 1) brolis ir sesuo (antrasis laipsnis);
- 2) dėdė ir dukterėčia (anūkė); teta ir sūnėnas (anūkas) (trečiasis laipsnis);
- 3) dėdė (teta) ir proanūkiai; pirmieji pusbroliai ir pusseserės (ketvirtasis laipsnis).

1091 kanono § 2 sakoma, kad šoninėje linijoje santuoka negalioja iki ketvirtojo laipsnio imtinai. 108 kanono § 3 aiškinama, kad šoninėje linijoje yra tiek laipsnių, kiek asmenų abiejose linijose, atmetant kamioną. Šoninės linijos antrajame laipsnyje (brolis ir sesuo) klištis yra prigimtinės teisės objektas ir įstatymų leidėjas paskelbė ją nedispensuojama.⁹⁰ Sakramentų kongregacijos nurodymu 1931 m. rugpjūčio 1 d. buvo nagrinėjamas dėdės ir dukterėčios santuokos klausimas. Nutarta, kad leidimas negali būti duotas, jei nėra labai svarbios priežasties. Taip pat pabrėžta, kad turi būti atkalbama nuo pusbrolių, tetos ir sūnėno santuokos.⁹¹ Ketvirtojo laipsnio giminystę šoninėje linijoje gali dispensuoti vietos ordinaras. Dispensa trečiojo laipsnio giminėms teikiama tik dėl ypač svarbių priežasčių.⁹²

Santuoka draudžiama, jei kyla abejonių, ar tuoktis ketinantys asmenys nėra giminės pagal kokį nors tiesiosios linijos laipsnį arba antrąjį šoninės linijos laipsnį (kan. 1091 § 4).

10. Svainystė (kan. 1092)

109 kanonas sako, kad svainystė kyla iš galiojančios, net ir nepanaudotos santuokos, ir egzistuoja tarp vyro ir žmonos giminių, taip pat tarp žmonos ir vyro giminių (§ 1). Laipsniai skaičiuojami taip, kad vyro giminės yra žmonos svainiai toje pačioje linijoje ir tame pačiame laipsnyje (§ 2). Asmenys, kurie yra vyro kraujo giminės, pagal tą pačią liniją ir laipsnį giminingi žmonai, ir atvirkščiai. Taigi svainystė atsiranda tada, kai sutuoktinis tampa susietas su kito sutuoktinio bendro kraujo giminėmis. Tai ne tiesioginis kraujo

ryšys, bet reliatyvi kliūtis. Į kanonų teisę ji įtraukta socialiniais sumetimais, remiantis Senuoju Testamentu, žydų teise ir Justiniano kodifikacija.⁹³

Dabartinė teisė apima visus tiesiosios linijos laipsnius ir numato, kad santuoka negalioja esant tiesiosios linijos svainystei. Į šį kanoną neįtraukti šoninės linijos laipsniai, dėl kurių santuoka būtų negaliojanti.⁹⁴ Vadinasi, ardančioji kliūtis kyla norint tuoktis posūniui ir pamotei, patėviui ir podukrai, uošviui ir marčiai, uošviui ir žentui.⁹⁵ Ardančioji kliūtis nesusidaro siekiant sudaryti santuoką vyrui ir žmonos seseriai, žmonai ir vyro broliui, vieno sutuoktinio giminės taip pat nėra svainiai kito sutuoktinio giminėms.⁹⁶ Ši kliūtis lieka ir mirus sutuoktiniui.⁹⁷

Svainystės kliūtis įvesta bažnytinės teisės, todėl yra dispensuojama. Dispensą gali suteikti vietos ordinaras. Jei jo negalima pasiekti, pagal teisės (kan. 1079–1080) nuostatas tai gali padaryti tokio pobūdžio santuoką laiminantis klebonas, teisėtai deleguotas kunigas ar diakonas.⁹⁸

11. Viešas nepadorumas (kan. 1093)

Viešo nepadorumo kliūtis kyla iš negaliojančios santuokos, kai asmenys pradeda vesti bendrą gyvenimą, arba iš viešo ir žinomo konkubinato; ši kliūtis ardo vyro ir moters tiesiosios linijos pirmojo laipsnio giminių santuoką, ir atvirškščiai (kan. 1093). Tai svainystei analogiška kliūtis. Viešas konkubinatas, t. y. toks gyvenimo būdas, kai negalėjo susituokti asmenys, kurie nebuvo piliečiai ir neturėjo *ius conubium*, buvo žinomas jau romėnų teisės laikais. Šis apribojimas buvo įvardijamas kaip nepadorumo kliūtis, šiuo atveju analogiška svainystės kliūčiai.⁹⁹

Vedybinė giminstė tęsiasi net po sutuoktinio mirties ir baigiasi tik paskelbus santuoką negaliojančia. Jei du sutuoktiniai gyveno apskritai negaliojančioje santuokoje arba jei vyras ir moteris be Santuokos sakramento gyveno viešame ir žinomame konkubinate, tarp vieno iš jų ir antrosios šalies tėvų bei vaikų atsiranda svainystei analogiškas ryšys.¹⁰⁰ Konkubinatas – tai reiškiny, kai du žmonės gyvena kaip vyras ir žmona, turi intymius santykius, bet neketina sudaryti santuokos.¹⁰¹ Priešingai svainystės kliūčiai, viešo nepadorumo kliūtis atsiranda ne iš galiojančios santuokos, bet, priešingai, iš negaliojančios.¹⁰² Nereikalaujama, kad šalys nuolat gyventų kartu ar kad moteris būtų išlaikoma vyro.¹⁰³

Kliūtis išnyksta ir ją keičia svainystė, jei pora teisėtai susituokia. Vis dėlto kai kurie kanonistai teigia, kad viešo nepadorumo kliūtis išlieka, nes kliūtys yra nuolatinės, todėl asmuo gali būti ribojamas daugiau nei vienos kliūties.¹⁰⁴

Visais anksčiau minėtais atvejais atsirandanti kliūtis teisėje vadinama viešo nepadorumo kliūtimi (*publica honestas*). Tai yra mažiau svarbi kliūtis, palyginti su svainyste¹⁰⁵. Dėl viešo nepadorumo kliūties negalioja vyro ir moters tiesiosios linijos pirmojo laipsnio kraujo giminių santuoka.

Ši kliūtis įvesta Bažnyčios, todėl yra dispensuojama. Leidimas tuoktis gali būti suteiktas, jei nėra kraujomaišos pavojaus. Santuokai sudaryti turi būti tinkama priežastis, pavyzdžiui, ankstesnio sugyventinio mirtis, būtinybė įteisinti naują bendrą gyvenimą ir kitos.¹⁰⁶

12. Giminytė pagal įstatymus (kan. 1094)

1983 m. Kanonų teisės kodekso 110 kanone nurodoma, kad pagal civilinės teisės normas įvaikinti vaikai prilyginami juos įvaikinusių asmenų vaikams. Vadinasi, kliūtis priklauso nuo įstatymais nustatytų tarpusavio santykių. Kliūtis neatsiranda, jei asmuo gyvena su šeima, bet įvaikinimas niekada nebuvo įteisintas pagal įstatymus. Šiuo atveju tarpusavio ryšiai tampa svainystės kliūtimi. Jei civilinis teismas teisiškai nutraukia įvaikinimą, kliūtis priešzastys pašalinamos.¹⁰⁷ Kliūtis grindžiama tuo, kad įvaikis tampa šeimos nariu: įtėvių vaiku ir įvaikinusio asmens vaikų broliu.¹⁰⁸ 1094 kanone sakoma, kad galiojančios santuokos negali sudaryti tie, kuriuos sieja giminytė pagal įstatymus. Ji atsiranda įvaikinus ir apima visus tiesiosios linijos laipsnius ir antrąjį šoninės linijos laipsnį. Kliūtis galioja įtėviams ir įvaikiui, įvaikinusio asmens vaikams ir įvaikintojui. Kliūtis netaikoma įvaikinusio asmens sutuoktiniui, jei šis neįsivaikino.¹⁰⁹

Kliūtis yra bažnytinės teisės objektas, todėl dispensuojama vietos ordinaro. Jei su juo sunkus susisiekti, dispensą gali suteikti santuokai asistuojantis dvasininkas (kan. 1079–1080).¹¹⁰

Anksčiau egzistavusi dvasinės giminytės kliūtis, atsirandanti iš krikštavystės (buvusi CIC' 17, kan. 768; kan. 1079), – tarp krikštijamojo ir krikšto tėvų, – dabartiniame Kanonų teisės kodekse yra panaikinta ir tradiciškai išlikusi tik Rytų Katalikų Bažnyčioje (CCEO' 90, kan. 811). Bizantijos Bažnyčia vis dar remiasi Trulio Sinodo 53 kanonu, draudžiančiu krikštavio ir krikštaduktės, krikštamatės ir krikštasūnio santuoką (iki antrojo laipsnio šoninėje linijoje). Dvasinė giminytė buvo atšaukta civilinės teisės. Remdamasi tuo Graikijos Bažnyčia 1982 m. paliko galioti Trulio Sinodo nutarimą, tačiau leido dispensuoti kliūtį. To paties nutarimo laikosi sirai, armėnai ir etiopai. Egipto koptai šios kliūtis nebefiksuoja.¹¹¹

Išvados

Teisėse sistemose yra moralės, fizinės sveikatos, socialiniai ir etiniai sumetimais nustatytų aplinkybių, kada asmenys negali sudaryti galiojančios santuokos, o jei susituoktų, jų santuoka negaliojotų. Santuokos kliūčių sąrašas nebuvo sudarytas iš karto. Tai buvo nuoseklus, palaipsniui vystęsis procesas.

Kliūčių atsiradimui įtakos turi įvairios priežastys:

- aiškiai suformuluoti pozityviosios dieviškosios teisės, bažnytinės teisės ar civilinės teisės reikalavimai;
- kad būtų apsaugotos kitos santuokinės pusės teisės, kylančios iš teisės;
- suinteresuotų asmenų gerovė; ketinantys susituokti asmenys dažnai neįžvelgia visų galimų pasekmių, o kompetentinga valdžia remiasi ilgalaikę patirtimi;
- visuomenės, turinčios tam tikras teises, labui; pavienių asmenų teisės negali pažeisti visuomenės teisių;
- kai asmuo viešai atsisako teisės sudaryti santuoką ir pasirenka Kunigystės šventimus ar vienuolių įžadus.¹¹²

Santuokos kliūtis geriausiai atskleidžia istorinė jų raidos apžvalga. Taip pat reikėtų įvertinti tai, kokį poveikį joms turėjo dieviškoji, prigimtinė, kanonų ar civilinė teisė. Tada galima geriau suvokti santuokos kliūčių paskirtį ir priimtumą.

NUORODOS

- ¹ Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*. 49 // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001.
- ² *La Pira G.* Lettere a Slavatore Pugliati (1920–1977). Roma. 1980. P. 65.
- ³ *Bonfante P.* Istituzioni di diritto romano, ed. X, G. Giappichelli. Torino. 1951. P. 36–37.
- ⁴ *Goralski W.* Koscielne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Płock. 1987. P. 25–26.
- ⁵ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 120.
- ⁶ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 16–17.
- ⁷ *Goralski W.* Koscielne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Płock. 1987. P. 26; *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 120.
- ⁸ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 17.
- ⁹ *Moneta P.* *Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV.* Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 194.
- ¹⁰ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 53.
- ¹¹ *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 92.
- ¹² *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 193.
- ¹³ *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 265–268.
- ¹⁴ *Moneta P.* *Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV.* Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 194–195.
- ¹⁵ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 20–21.
- ¹⁶ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 53.
- ¹⁷ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 155; *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 94.
- ¹⁸ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 118.
- ¹⁹ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 155; *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 94.
- ²⁰ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 28.
- ²¹ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 118.
- ²² *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 156.
- ²³ *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 325.
- ²⁴ *Moneta P.* *Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV.* Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 196–197.
- ²⁵ Ten pat. P. 197.
- ²⁶ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 66.
- ²⁷ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 765.
- ²⁸ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 67; *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 348–349.
- ²⁹ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 157. 159–160.
- ³⁰ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 755–756.
- ³¹ *Moneta P.* *Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV.* Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 203.
- ³² Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes*. 49 // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001.
- ³³ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 766.
- ³⁴ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 160–161.

- ³⁵ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 157.
- ³⁶ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 202.
- ³⁷ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 162.
- ³⁸ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 766–767.
- ³⁹ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 202.
- ⁴⁰ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 767.
- ⁴¹ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 204.
- ⁴² *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 73.
- ⁴³ *Misztal H.* Prawo wyznaniowe. Lublin. 2000. P. 338.
- ⁴⁴ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 208–209.
- ⁴⁵ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 80–81.
- ⁴⁶ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 768.
- ⁴⁷ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 163.
- ⁴⁸ *Meilius K.* Celibato prigimtis ir kanoniniai padariniai // Jurisprudencija. Vilnius: LTU. 2002. Nr. 31. P. 80–94; *Meilius K.* Celibato poreikis – ne vien skaištumo, bet ir socialinė problema // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2002. Nr. 8(36). P. 7–21.
- ⁴⁹ Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo *Presbyterorum ordinis*. 16 // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001.
- ⁵⁰ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 205; *Genutis A.* Diakonas Vatikano II Susirinkimo mokyme // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2003. Nr. 11(39). P. 21–42.
- ⁵¹ *Misztal H.* Prawo wyznaniowe. Lublin. 2000. P. 338.
- ⁵² *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 769.
- ⁵³ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 206.
- ⁵⁴ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 36.
- ⁵⁵ *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 57.
- ⁵⁶ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 35; *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 439.
- ⁵⁷ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 207; *Meilius K.* Celibato prigimtis ir kanoniniai padariniai // Jurisprudencija. Vilnius. LTU. 2002. Nr. 31. P. 88.
- ⁵⁸ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 207.
- ⁵⁹ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 35–36.
- ⁶⁰ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 211.
- ⁶¹ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 36; *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. P. 461.
- ⁶² *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. 211.
- ⁶³ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 77.

- ⁶⁴ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 86; *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 183.
- ⁶⁵ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 211.
- ⁶⁶ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 165.
- ⁶⁷ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 770.
- ⁶⁸ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 211.
- ⁶⁹ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 770.
- ⁷⁰ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 166.
- ⁷¹ Ten pat.
- ⁷² *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 770.
- ⁷³ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 166; *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 37.
- ⁷⁴ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 770.
- ⁷⁵ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 187.
- ⁷⁶ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 166.
- ⁷⁷ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. P. 86; *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 771.
- ⁷⁸ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 212.
- ⁷⁹ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 87; *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 771.
- ⁸⁰ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 771.
- ⁸¹ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 166.
- ⁸² *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 212.
- ⁸³ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 167.
- ⁸⁴ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 771.
- ⁸⁵ *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 265–268.
- ⁸⁶ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 167.
- ⁸⁷ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 772.
- ⁸⁸ Ten pat. P. 772.
- ⁸⁹ *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 118.
- ⁹⁰ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 214.
- ⁹¹ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 88.
- ⁹² *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 167.
- ⁹³ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 167; *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 90; *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 503.

- ⁹⁴ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 773.
- ⁹⁵ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 64–65.
- ⁹⁶ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 91.
- ⁹⁷ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 773.
- ⁹⁸ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 214.
- ⁹⁹ *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 212; *Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990. 513.
- ¹⁰⁰ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 215.
- ¹⁰¹ *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986. P. 93; *Juškevičius J.* Sugyventinių institutas: tarp konkubinato ir santuokos // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2004. Nr. 12(40). P. 7–13; *Meilius K., Juškevičius J., Širinskienė A.* Konkubinato iššūkiai šeimai // Krikščioniška šeima ir visuomenė. Tiltai. Priedai Nr. 31. Klaipėda. 2006. P. 148–199.
- ¹⁰² *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988. P. 122.
- ¹⁰³ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 40.
- ¹⁰⁴ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 774.
- ¹⁰⁵ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 215.
- ¹⁰⁶ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 168.
- ¹⁰⁷ *Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995. P. 774.
- ¹⁰⁸ *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997. P. 67.
- ¹⁰⁹ *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997. P. 168.
- ¹¹⁰ *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992. P. 216.
- ¹¹¹ *Юркович И.* Каноническое право о браке. Москва. 1994. P. 37–38.
- ¹¹² *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987. P. 120.

LITERATŪRA

- Bonfante P.* Istituzioni di diritto romano, ed. X, G. Giappichelli. Torino. 1951.
- Chiappetta L.* Il matrimonio. Roma. 1990.
- Coriden A. J., Green T. J., Heintschel D. E.* The Code of Canon Law. A Text and Commentary. Washington. 1995.
- Dekretas dėl kunigų tarnybos ir gyvenimo *Presbyterorum ordinis*. 16 // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001.
- Genutis A.* Diakonas Vatikano II Susirinkimo mokyme // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2003. Nr. 11(39).
- Goralski W.* Koscielne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Płock. 1987.
- Juškevičius J.* Sugyventinių institutas: tarp konkubinato ir santuokos // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2004. Nr. 12(40).
- La Pira G.* Lettere a Slavatore Pugliati (1920–1977). Roma. 1980.
- Meilius K.* Celibato prigimtis ir kanoniniai padariniai // Jurisprudencija. Vilnius: LTU. 2002. Nr. 31.

10. *Meilius K.* Celibato poreikis – ne vien skaistumo, bet ir socialinė problema // SOTER. Kaunas: Vytauto Didžiojo universiteto leidykla. 2002. Nr. 8(36).
11. *Meilius K., Juškevičius J., Širinskienė A.* Konkubinato iššūkiai šeimai // Krikščioniška šeima ir visuomenė. Tiltai. Priedai Nr. 31. Klaipėda. 2006.
12. *Misztal H.* Prawo wyznaniowe. Lublin. 2000.
13. *Moneta P.* Gli impedimenti matrimoniali // AA. VV. Il diritto nel mistero della chiesa. Roma. 1992.
14. *Musselli L.* Manuale di diritto canonico e matrimoniale–II. Bologna. 1997.
15. Pastoracinė konstitucija apie Bažnyčią šiuolaikiniame pasaulyje *Gaudium et spes* // Vatikano II Susirinkimo nutarimai. Vilnius. 2001.
16. *Suchocki C.* Przeszkody małżeńskie. Lublin. 1997.
17. *Siegle B. A.* Marriage According to the New Code of Law. New York. 1986.
18. Šventasis Raštas. Vilnius: Katalikų pasaulis. 1998.
19. *Zapp H.* Das Kanonische Eherecht CIC. Germany. 1988.
20. *Żurowski M. A.* Kanoniczne prawo małżeńskie kościoła katolickiego. Katowice. 1987.
21. *Юркович И.* Каноническое право о браке. Москва. 1994.

Gauta: 2009 01 22

Parengta spaudai: 2009 03 03

Kazimieras MEILIUS, Renata ŽILINSKAITĖ

DIRIMENT IMPEDIMENTS IN CANON LAW

S u m m a r y

The aim of the article is to analyze the concept of diriment impediment in Canon Law and the circumstances that influence impediments to marriage. All legal systems including canon law acknowledge a set of moral, ethical or social circumstances that restrict the exercise of the natural right of a person to marry. It results in the invalidity of an attempted marriage. The best way to perceive the nature of impediments is to analyze the evolution of such impediments and the interplay of divine, natural, canon or civil law on this subject. Historically the perception of impediments in the Church's positive law and its social teaching is a coherent process. It could be explained by several reasons which are examined by this article. Firstly, express articulation of requirements founded in divine law and established by a positive ecclesiastical law. The requirements on impediments from Civil Law should also be taken into account. Secondly, there is a necessity to protect the rights and interests of a counter party in the marriage. Thirdly, the welfare of interested parties, since the competent authority establishes a certain impediment by appealing to the experience that certain marital relationships harm the parties themselves and their children. And finally, the legitimate interests of the society are relevant, since both civil and ecclesiastical law have long restricted the fundamental freedom to marry in the interest of the common good by establishing impediments.

PAGRINDINIAI ŽODŽIAI: kanonų teisė, santuoką ardanti kliūtis, santuoka, santuokos sudarymas *ad validitatem* ir *ad liceitatem*.

KEY WORDS: canon law, diriment impediment, marriage, contraction of marriage *ad validitatem* and *ad liceitatem*.

Kazimieras MEILIUS – Mykolo Romerio universiteto Teisės fakulteto Civilinio proceso katedros profesorius; Vilniaus arkivyskupijos tribunolo viceoficialas; Kultūrinės psichiatrijos asociacijos bendrasteigėjas, komiteto narys.

Kazimieras MEILIUS – professor at Law Faculty at Mykolas Romeris University; Vice-Official of Vilnius Archdiocesan Tribunal, co-founder and member of Committee of Lithuanian Association of Transcultural Psychiatry.

Renata ŽILINSKAITĖ – Vytauto Didžiojo universiteto Katalikų teologijos fakulteto teologijos licenciatė, Kauno arkivyskupijos tribunolo ryšio gynėja.

Renata ŽILINSKAITĖ – licentiate of theology (specialization in canon law); the defender of marriage bond of Kaunas Archdiocesan Tribunal.